

POSTANOWIENIE

Dnia 26 kwietnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosków Miasta P.
oraz Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta P.
przy uczestnictwie B. N. i W. K.
o wpis,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 26 kwietnia 2013 r.,
skarg kasacyjnych wnioskodawców: M. P.
oraz Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta P.
od postanowienia Sądu Okręgowego w P.
z dnia 10 stycznia 2012 r.,

oddala obie skargi kasacyjne i orzeka, że każdy z wnioskodawców ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie w postępowaniu kasacyjnym.

Uzasadnienie

Sąd pierwszej instancji postanowieniem z dnia 5 stycznia 2009 r. oddalił wniosek Skarbu Państwa – Prezydenta m. P. z dnia 15 maja 2000 r. o odłączenie z księgi wieczystej oznaczonych działek, założenie dla nich nowej księgi wieczystej i ujawnienie w dziale II jako nowego właściciela Skarbu Państwa.

Z kolei postanowieniem z dnia 17 lutego 2009 r. Sąd ten oddalił wniosek Miasta P. z dnia 13 kwietnia 2000 r. o wpis na jego rzecz w tej samej księdze wieczystej własności innych oznaczonych działek.

Oddalenie obu wniosków uzasadniono ich przedwcześnieścią w sytuacji, gdy wnioskodawcy żądali wpisania ich w miejsce B. N., a wpisanym właścicielem w dacie rozpoznania wniosków był W. K.

Apelacje obu wnioskodawców od powyższych postanowień oddalił Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 9 października 2009 r.

Skargi kasacyjne wnioskodawców od ostatnio wymienionego postanowienia Sądu Okręgowego uwzględnił Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 1 czerwca 2011 r. w ten sposób, że uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

W następstwie ponownego rozpoznania sprawy Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 10 stycznia 2012 r. ponownie oddalił apelacje obu wnioskodawców.

Odwołując się do wykładni prawa dokonanej w wydanym w tej sprawie postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2011 r., Sąd odwoławczy wskazał na konieczność rozpoznania wniosków i zbadanie dołączonych do nich dokumentów oraz treści księgi wieczystej według stanu rzeczy w chwili ich złożenia, a nie według stanu rzeczy istniejącego w chwili orzekania.

Uzasadniając zasadność oddalenia wniosku m. P., Sąd II instancji wskazał m.in. na wadliwość jego sformułowania, polegającą na dążeniu do ujawnienia różnych właścicieli gruntów opisanych w tej samej księdze wieczystej.

W ocenie Sądu odwoławczego, wpis jako właściciela W. K., dokonany w dniu 14 marca 2005 r., uzyskał na podstawie art. 29 u.k.w.h. moc wsteczną już w dniu 6

stycznia 2000 r., tj. w dacie wpłynięcia tego wniosku, co oznaczało, przy ocenie wniosku o wpis m. P., konieczność uwzględnienia stanu księgi wieczystej wynikającego z wpisania w niej jako właściciela W. K.. Skutkowało to, zdaniem Sądu, bezzasadnością wniosku z dwóch przyczyn: żądaniem wykreślenia prawa własności innej osoby (B. N.), w sytuacji gdy właścicielem wpisanym w księdze wieczystej jest W. K., co do którego nie ma we wniosku żadnego odniesienia. Po wtóre, wnioskodawca powołał się na podstawy wykreślenia z działu II B. N., podważając dokumenty będące podstawą jej wpisania, w sytuacji, gdy na moment złożenia przezeń wniosku nie była ona już wpisanym właścicielem. Brak zarazem jednoznacznego skutecznego zakwestionowania podstaw wpisania w jej miejsce W. K. nie mógł odnieść oczekiwanego skutku, stwierdził Sąd odwoławczy.

Ponadto Sąd drugiej instancji uznał, że nie mógł uwzględnić kilkakrotnych modyfikacji w toku postępowania pierwotnego kształtu wniosku Miasta P., w szczególności zgłoszonych w apelacji, stwierdzając, że w postępowaniu wieczystoksięgowym późniejsza zmiana wniosku jest nieskuteczna w świetle art. 626⁸ § 2 k.p.c., a ponadto była niedopuszczalna z mocy art. 383 k.p.c. Nadto Sąd ten uznał, że wnioskodawca Miasto P. nie złożył wraz z wnioskiem wrysu z mapy ewidencyjnej i wypisu z rejestru gruntów, a Sąd może uwzględnić jako podstawę wpisu tylko dokumenty złożone równocześnie z wnioskiem, a złożone później nie mogą być brane pod uwagę.

Uzasadniając oddalenie wniosku Skarbu Państwa o odłączenie z księgi wieczystej oznaczonych działek, założenie dla nich nowej księgi wieczystej oraz wpisanie w niej wnioskodawcy jako właściciela, Sąd odwoławczy odwołał się do analogicznej argumentacji uzasadniającej oddalenie wniosku poprzedniego wnioskodawcy. Podkreślił, że i ten wniosek zmierza do ujawnienia wnioskodawcy – Skarbu Państwa w miejsce B. N., w sytuacji, w której w chwili jego złożenia ujawnionym w księdze wieczystej właścicielem był W. K. z uwagi na moc wsteczną dotyczącego go wpisu. Również w tym wniosku powołano się wyłącznie na podstawy do wykreślenia B. N., bez wykazania takich podstaw w stosunku do W. K., a ponadto nie można było uwzględnić stanu prawnego wynikającego z wyroku z dnia 23 grudnia 2005 r., gdyż nie został on do wniosku dołączony, stwierdził Sąd Okręgowy.

Wreszcie Sąd ten zakwestionował stanowisko wnioskodawcy – Miasta P. co do możliwości jednoczesnego rozpoznania obu wniosków, przesądając samodzielność tych wniosków złożonych przez odrębne osoby prawne i konieczność dokonania ich oceny w kolejności wpływu.

Postanowienie Sądu drugiej instancji zaskarżyli w całości obaj wnioskodawcy.

Wnioskodawca Miasto P. oparł skargę kasacyjną na zarzutach mieszczących się w ramach drugiej podstawy kasacyjnej. Skarżący ten zarzucił naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

- art. 398²⁰ k.p.c. poprzez niezastosowanie się do wskazań zawartych w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2011 r., sygn.. akt II CSK 481/10 i uznanie, że ocena wniosku o wpis wg stanu rzeczy z chwili złożenia wniosku oznacza brak możliwości w postępowaniu wieczystoksięgowym modyfikowania wniosku po jego wpłynięciu i brak możliwości załączania dokumentów stanowiących podstawę wpisu;
- art. 383 k.p.c. przez jego zastosowanie wskutek przyjęcia zmodyfikowania wniosku o wpis dopiero w postępowaniu apelacyjnym;
- art. 626⁶ § 1 i § 2 k.p.c. w związku z art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 193 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 626⁹ k.p.c. poprzez przyjęcie, że w postępowaniu wieczystoksięgowym nie można modyfikować wniosku oraz uzupełniać dokumentów po złożeniu wniosku, a w konsekwencji, że przeszkodą do dokonania wpisu są oświadczenia i dokumenty złożone po dniu wpływu wniosku (13 kwietnia 2000 r.) jako nie dające podstaw do dokonania wpisu wnioskodawcy w miejsce wpisanego jako właściciel W. K., skoro we wniosku żądano ujawnienia wnioskodawcy w miejsce B. N.

Z kolei skarga kasacyjna drugiego z wnioskodawców – Skarbu Państwa również oparta została na zarzutach naruszenia przepisów procesowych, a mianowicie:

- art. 626⁸ § 1 k.p.c. w zw. z art. 321 § 1 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. przez błędną wykładnię pojęcia granic wniosku o wpis i niewłaściwego zastosowania art. 626⁸ § 2 k.p.c. wskutek przyjęcia, że następnie złożone oświadczenia procesowe i dokumenty nie dawały podstaw do uwzględnienia wniosku o dokonanie wpisu w miejsce aktualnie wpisanego właściciela, którym w dacie złożenia wniosku była B. N., a w dacie orzekania W. K.;
- art. 626⁸ § 1 i 2 k.p.c., art. 626⁶ § 1 k.p.c. w związku z art. 29 u.k.w.h. przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie niedopuszczalności doprecyzowania treści wniosku o wpis przez żądanie dokonania wpisu wnioskodawcy w miejsce następcy prawnego właściciela wpisanego w dacie złożenia wniosku oraz uzupełnienia wniosku o późniejsze oświadczenia i dokumenty mające wykazać następcę prawnego wpisanego właściciela;
- art. 398²⁰ k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie wykładni prawa dokonanej przez Sąd Najwyższy w wyniku przyjęcia, że stan rzeczy z daty złożenia wniosku obejmuje tylko treść wniosku i dołączonych do niego dokumentów oraz treść księgi wieczystej, bez możliwości uwzględnienia później przedstawionych dokumentów;
- art. 626⁹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 365 § 1 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. przez przyjęcie istnienia przeszkody do wpisania wnioskodawcy pomimo późniejszego wykazania dokumentami przez wnioskodawcę swego następstwa prawnego po poprzednio wpisanych właścicielach, tj. po B. N. oraz po W. K.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skargi kasacyjne obu Wnioskodawców nie zasługiwały na uwzględnienie, wobec braku w nich uzasadnionych podstaw.

Tożsame zarzuty skarg kasacyjnych obu Wnioskodawców sprowadzają się do forsowania takiej wykładni przepisów objętych zarzutami ich naruszenia, która opiera się na tezie skarżących o dopuszczalności późniejszego modyfikowania wniosku o wpis już po jego wpłynięciu oraz do możliwości załączania, już po wpływie wniosku, dokumentów mających stanowić podstawę wnioskowanego wpisu.

Z tezą taką nie można się zgodzić, a nie wyraził jej również orzekający już w tej sprawie Sąd Najwyższy w uzasadnieniu swego postanowienia z dnia 1 czerwca 2011 r. (II CSK 481/10), co błędnie zasugerowano w uzasadnieniu sformułowanych zarzutów.

Tożsamość zarzutów obu skarg kasacyjnych uzasadnia łączne odniesienie się do nich przez Sąd Najwyższy.

Wbrew stanowisku skarżących, Sąd odwoławczy nie naruszył art. 398²⁰ k.p.c., ponieważ będąc związany zastosował się do wykładni art. 626⁸ § 1 i § 2 k.p.c. dokonanej w tej sprawie przez Sąd Najwyższy w cyt. wyżej postanowieniu z dnia 1 czerwca 2011 r. Sąd drugiej instancji wyraźnie stwierdził w uzasadnieniu zaskarżonego skargami kasacyjnymi postanowienia, czyniąc tak w pełnej zgodności z wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy, że zbadanie dołączonych do wniosku o wpis dokumentów oraz treści księgi wieczystej następuje według stanu rzeczy istniejącego w chwili, w której zostały one złożone. Wyłącza to zatem, wbrew stanowisku skarżących, możliwość badania przez Sąd wieczystoksięgowy, rozpoznający wniosek o wpis, później załączonych dokumentów, tj. już po wpływie wniosku o wpis (v. postanowienie SN z dnia 16 listopada 2011 r., II CSK 538/10, niepubl.).

Stanowisko takie nie może nasuwać żadnych wątpliwości ponieważ zawarte jest również w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 16 grudnia 2009 r., III CZP 80/90 (OSNC 2010/6/84), której Sąd Najwyższy nadał moc zasady prawnej. Stwierdzono jednoznacznie w uzasadnieniu powołanej uchwały, że wpis może nastąpić jako łączny rezultat złożenia i zbadania wniosku, dokumentów do niego załączonych i treści księgi wieczystej. Sąd wieczystoksięgowy zobowiązany więc jest do badania dokumentów przedłożonych przez wnioskodawcę wraz z wnioskiem o wpis, co zarazem oznacza, że dokonanie wpisu na podstawie innych dokumentów, a więc także nie dołączonych do wniosku o wpis w chwili jego wpływu, bo złożonych dopiero później, stanowiłoby przekroczenie granic kognicji sądu wieczystoksięgowego i byłoby dokonaniem wpisu sprzecznie z art. 626⁸ § 1 i 2 k.p.c., bo z przekroczeniem granic wniosku z chwili jego wpływu (postanowienie

SN z dnia 10 lutego 2012 r., II CSK 204/11, niepubl.). Wobec powyższego zarzut naruszenia art. 626^o § 1 i 2 k.p.c. okazał się nieuzasadniony.

Trafnie zatem uznał Sąd odwoławczy, że podważanie we wnioskach o wpis podstaw wpisania B. N., która na moment złożenia obu wniosków nie była już wpisanym właścicielem, bez jednoczesnego skutecznego zakwestionowania dołączonymi do wniosku dokumentami podstaw wpisu W. K., nie mogło odnieść zamierzonego przez Wnioskodawców skutku. Zauważyć bowiem należy, że do ujawnienia Wnioskodawców jako właścicieli wymagane było z mocy art. 34 u.k.w.h., aby ich następstwo prawne po wpisanym jako właściciel W. K. zostało wykazane odpowiednimi dokumentami, ale takimi, które Wnioskodawcy dołączyliby już do wniesionych wniosków.

Również zarzut naruszenia art. 626^o § 1 k.p.c. nie dowodzi wystąpienia drugiej podstawy kasacyjnej. Z przepisu art. 626^o § 1 k.p.c. i art. 31 u.k.w.h. można wyprowadzić zasadę rozpoznawania wniosków o wpis według daty ich wpływu (postanowienie SN z dnia 29 maja 2008 r., II CSK 59/08, niepubl.). Kolejność ta została zachowana, o tyle, że wcześniejszy wniosek W. K. o wpis, który wpłynął do Sądu dnia 6 stycznia 2000 r., został uwzględniony postanowieniem Sądu z dnia 14 marca 2005 r. (k. 518 akt), a więc wydanym niemal cztery lata przed rozpoznaniem w 2009 r. późniejszych wniosków obu Wnioskodawców, a złożonych w dniach 13 kwietnia 2000 r. i 15 maja 2000 r.

Wynikająca z art. 29 u.k.w.h. moc wsteczna wpisu oznacza tylko tyle, że chwila powstania skutków prawnych wpisu jest wcześniejsza niż chwila orzekania. Dotyczy to jednak dokonanego już wpisu, a więc takiego, którego zasadność została już poddana ocenie Sądu. Dopiero dokonany wpis wywołuje skutki wsteczne w zakresie, o którym mowa w art. 29 u.k.w.h. (v. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 16 grudnia 2009 r., III CZP 80/09, OSNC 2010/6/84).

W okolicznościach niniejszej sprawy oznacza to, że uwzględnienie w dniu 14 marca 2005 r. wniosku W. K. o wpis wywołało skutek wsteczny ujawnienia W. K. jako właściciela już z dniem 6 stycznia 2000 r., a więc w dacie wpływu jego wniosku do właściwego Sądu.

W konsekwencji, Sąd I instancji rozpoznający w dniach 5 stycznia 2009 r. oraz 17 lutego 2009 r. wnioski o wpis Wnioskodawców z niniejszej sprawy związany był stanem rzeczy istniejącym w chwili złożenia tych wniosków, a więc stanem rzeczy na dni 13 kwietnia 2000 r. i 15 maja 2000 r.

Oznacza to, że od dnia 6 stycznia 2000 r. właścicielem ujawnionym w księdze wieczystej był W. K., a nie B. N., jak to trafnie przesądził Sąd drugiej instancji.

W tej sytuacji zasadnie uznał Sąd odwoławczy, że zawarte we wnioskach żądania obu Wnioskodawców wpisania ich w miejsce B. N. nie mogły zostać uwzględnione z dwóch powodów: wobec błędnego wskazania osoby wpisanej jako dotychczasowy właściciel oraz ograniczenia się obu Wnioskodawców wyłącznie do podstaw wykreślenia B. N., bez wskazania i wykazania takich podstaw w stosunku do W. K.

Zauważyć należy, że wymóg właściwego wskazania we wniosku o wpis osoby dotychczas wpisanej jako właściciel wynika pośrednio z art. 34 zd. drugie u.k.w.h., który to przepis pozwala na uwzględnienie wniosku o wpis po wykazaniu przez wnioskodawcę odpowiednimi dokumentami swego następstwa prawnego po osobie wpisanej. Tymczasem obaj Wnioskodawcy nie wykazali odpowiednimi dokumentami załączonymi do wniosków o wpis swego następstwa prawnego po W. K., czego nie mogło zastąpić wskazywanie na istnienie podstaw do wykreślenia B. N., co trafnie przesądził Sąd odwoławczy. Odwoływanie się skarżących do dokumentów powstałych już po dacie złożenia przez nich wniosków o wpis, a mających dowodzić późniejszych zmian w stanie prawnym nieruchomości, mogłoby uzasadniać ewentualną potrzebę dokonania oceny takich dokumentów w postępowaniu o usunięcie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym (art. 10 u.k.w.h.). Zarzuty takie nie mogą natomiast odnieść zamierzonego przez skarżących skutku w postępowaniu wieczystoksięgowym o wpis, w którym kognicja sądu jest przez ustawodawcę jednoznacznie ograniczona w sposób wynikający z art. 626⁸ § 1 i 2 k.p.c.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.